

Кудряченко А.І.

СЛОВО РЕДАКТОРА

Шановний читачу, ми започатковуємо новий часопис «Проблеми всесвітньої історії», який, як сподівається редакційна колегія, має посісти чільне місце серед журналів історичного спрямування. Передбачається регулярний вихід журналу з огляду на те, що на Державну установу «Інститут всесвітньої історії НАН України» Національною академією наук України покладена місія бути координатором з досліджень проблем всесвітньої історії в Україні.

Для подальшого сходження України важливим завданням постає більш широке дослідження проблематики всесвітньої історії: не лише теоретичних проблем всесвітньо-історичного процесу, але й світосистемних трансформацій в умовах глобального розвитку, конкуруючих версій прогресу сучасності, особливостей світового культурно-цивілізаційного поступу. Для нашої держави і суспільства вагомими є дослідження з проблематики міжнародної безпеки, врегулювання міжнародних конфліктів, впливу геополітичних процесів, міжетнічних та міжконфесійних відносин на міжнародну безпеку тощо. Нині важливе місце посідають проблеми цивілізаційної визначеності, політичні, економічні та культурні відносини України з країнами світу, аналіз і прогнозування цих взаємин.

Головними характеристиками поступу сучасного світу є його глобалізація та регіоналізація, інформатизація та надзвичайна інтенсифікація зв'язків між країнами і народами. Україна, відновивши свою державну незалежність, імперативно стверджує себе у якості рівноправного актора міжнародних відносин та зміцнює позиції у світогосподарських зв'язках та глобальному інформаційному просторі. Однією із умов успішного розв'язання цих завдань мають стати фундаментальні знання про інші країни світу, зокрема, їх досвід та практику подолання кризових явищ. З'ясування широкого спектру зв'язків нашого народу з ними мають допомогти суспільству та державі виважено, усвідомлено та ефективно реалізовувати зовнішньополітичні стратегії.

На часі актуальними є дослідження закономірностей історичного розвитку країн світу, їх трансформаційних перетворень, місця українського народу і його державних утворень в минулому та ролі України у сучасних світових культурно-цивілізаційних процесах. Нині ключовим завданням української історичної науки, особливо у контексті нашого стратегічного курсу на входження до євроатлантичного простору, постає концептуальне осмислення та інтегрування української історії у всесвітню загалом та європейську зокрема. Спершу необхідно подолати історичні схеми, міфи та концептуальні підходи, що домінували стосовно України у минулому та подати світу власне бачення ролі нашої держави у всесвітній історії та сходженні людської цивілізації. Адже

навіть у провідних європейських державах, таких як Німеччина та Франція, з якими зв'язки нашого народу сягають глибини століть, чимало політиків недостатньо диференціюють Україну, її національні інтереси від Росії чи інших країн СНД.

То ж варто усвідомлювати, що без залучення контексту світового цивілізаційного поступу не можливо продовжувати на сучасному науковому рівні процес повного та об'єктивного відтворення національної історії, з'ясування ролі та місця України й українського народу у всесвітньому історичному процесі. Адже зовнішні чинники та міжнародні відносини мали суттєвий, а інколи й визначальний вплив на історичну долю українського народу.

Нині українська історична наука імперативно потребує власної науково-дослідницької парадигми історії країни, її національно-державних вимірів, які б знаходились у відповідності зі світовою історією та кореспондувалися один з одним. Адже сучасні російська, польська та інші парадигми української історії не враховують, ігнорують або подають у міфологізованому вигляді специфіку українського історичного процесу в контексті історії Європи та світу. Саме тому важливо органічно вписати українську історію у всесвітню, керуючись принципами об'єктивізму, науковості та виходячи з власного, українського бачення цього процесу.

Перший номер журналу висвітлює широке коло проблем різних історичних етапів та географічних меж, проте спрямованість більшості з них пов'язана з воєнною проблематикою. Це є виправданим, адже за останні 5,5 тис. років людство мало лише близько 300 років мирного життя. Водночас, досить важко сприймати той факт, що за період з 1801 по 1913 рр. у війнах загинуло 5,6 млн. людей, а в результаті двох останніх світових війн – понад 85 млн. загинуло, а 48 млн. залишилися інвалідами. Становище не покращилося й у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.: у світі було розв'язано понад 150 локальних війн і великих воєнних конфліктів, жертвами яких стали понад 25 млн. людей.

Як відомо, член Британської академії Е. Хопсбаум увів поняття «короткого ХХ століття», яке тривало з 1914 по 1991 рр. За твердженням дослідника, початок століттю поклала Перша світова війна, в результаті якої розпалися Німецька, Російська, Австро-Угорська й Османська імперії, а закінченням його він вважав дезінтеграцію і крах Радянського Союзу. Донедавна ця періодизація не викликала сумнівів, однак нинішня криза навколо України змушує нас замислитись над тим, чи дійсно розпад СРСР завершився у 1991 р.? Можливо це був лише «напіврозпад» у тривалому процесі «ланцюгової реакції» наступних подій, що й досі продовжуються із вкрай невизначеними прогнозами на майбутнє? У цьому контексті постає ще одне питання – чи не продовжується й нині не таке вже й «коротке», а як виявилось, «довге» і трагічне криваве ХХ ст.? Чи буде йому покладено край подіями, започаткованими у 2014 р.? За

таких умов можна буде ввести до наукового обігу новий термін: «зміщене ХХ ст.», що розпочинається у 1914 р. і триває до нині.

Отже, обрання редколегією журналу тематичного наповнення першого номеру відповідними матеріалами стає зрозумілим для читацької аудиторії. Ми сподіваємося, що ґрунтовний науковий підхід до висвітлення подій історії буде ознакою наших публікацій, щоб актуальні студії, напрацювання і розробки авторів журналу мали широку вітчизняну та зарубіжну читацьку аудиторію і були затребувані нашою державою і суспільством.